

1/24

irizpena

Euskal ondare-zuzenbidearen eta familia-
ondarea eta -enpresa babestearen arloko
berezitasunaren gaineko

Lege-aurreproiektuari buruzkoa

Bilbo, 2024ko urtarrilaren 29a

CES
EGAB

Consejo Económico
y Social Vasco

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

Irizpena 1/24

I.- AURREKARIAK

2023ko abenduaren 18an, Gobernantza Publiko eta Autogobernu Sailaren idazki bat sartu zen Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Kontseiluan, eta, bertan, "Euskal ondare-zuzenbidearen eta familia-ondarea eta -enpresa babestearen arloko berezitasunei buruzko L.A." aurre-proiektuari buruzko txostena eskatu zuen, Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Kontseiluari buruzko maiatzaren 17ko 8/2012 Legearen 3.1 artikuluan ezarritakoaren arabera.

Arauren helburua da ondare-zuzenbideko printzipioak garatzea (12tik 16ra bitarteko artikulua), Euskal Zuzenbide Zibilaren ekainaren 25eko 5/2015 Legearen I. tituluan zirriboratuak, baserriaren erregimen osoa eta landa-errentamendua barne. Garapen horri euskal Zuzenbide Zibilaren legeak berak eman dio izena, eta maila bereko arau baten bidez baino ezin da egin. Arauak, era berean, Bizkaiko enborraren eta Gipuzkoako baserriaren eskubidearen erregulazioaren zati handi bat hartuko du bere baitan, modu sistematikoan ondarean eta ez oinordekotzan kokatzeko, eta ondare-zuzenbideko printzipiotzat hartuko ditu. Printzipio horiek, oro har, ondasun jakin batzuen transmisioan aplika daitezke, testatzeko ahalmenaren muga gisa hartu ordez.

Jasotako dokumentuaren kopia berehala bidali zitzaien Kontseiluaren Osoko Bilkurako kide guztiei, euren proposamenak eta iritzia igorri eta horien berri lan-batzorde egokiari helaraz ziezaieten, Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordearen Funtzionamendu Araudian ezarritakoari jarraiki. 2024ko urtarrilaren 19an Ekonomia Garapenerako Batzordea bildu zen, eta bertan hartutako erabakiak oinarri hartuta, honako Irizpen-proiektua egin zen Batzordeak urtarrilaren 29an egindako Osoko Bilkuran aurkezteko. Aho batez onetsi zuten.

II.- EDUKIA

Lege-aurreproiektuak xedapen zati bat du, eta 99 artikulua ditu, 3 titulutan banatuak, eta zazpi azken xedapen. Hau da, dokumentuan, azalpen zati bat aipatzen badu ere, edukia ez dator jasota.

I. titulua. Baserria eta beste espezialitate batzuk ondare-zuzenbidearen arloan

1. kapituluak, baserriaren kontzeptua definitzen da, eta honako eskubide hauek aztertzen dira: finkak banandu, gehitu, elkartu eta zatitzeko eskubideak, finkak mugatzeko eta mugarriak jartzeko eskubideak; jabetzak, ondazilegiak eta beste elementu batzuk beren izaera edo xedarean arabera lotzeko eta bereizteko eskubidea; landa-finka mugakidea lehentasunez erosi eta atzera eskuratzeko eskubideak; eta eskubide horiek beste eskuratzeko eskubide batzuen gainean duten lehentasuna. 2. kapituluak, eraikitze, berreraikitze, landatzeko edo instalatzeko eskubidea arautzen da, baita familia-etxean bizitzeko eta bertan bizitzeko eskubidea ere; eta hilobi-eskubidea. 3. kapituluak finka eta higiezinaren gaineko zortasunei buruzkoa da. 4. kapituluak baserriaren ustiapenari eta fruitu natural, industrial eta zibilen jabetzari buruz dihardu, animalien, landareen eta beste izaki bizidun batzuen jabetza eta ustiapena barne; lagun egiteko animalien erregimen berezia; esperimenterako erabiltzen diren animalien eta izaki bizidunen erregimen berezia, eta zauritutako edo abandonatutako animalien erregimen berezia. 5. kapituluak landa-errentamenduari eta nekazaritzako bestelako ustiapen-moduei buruz dihardu. Azken horien artean daude garbiketako, egokitze- edo garbitze-itunak. Garbitzealdea ustiapen puntualeko itun bat da. Bertan, kanpoko finka aldi baterako ustiatzeko eskubidea hartzen duenak hitz emango du, trukean, finka, larreak, lurra edo basoak garbitu eta egokitze gutxieneko lanak egingo dituela. 6. kapituluak baserriaren edo bere ondasunen errentamendua arautzen da, nekazaritzaz besteko jardueretarako. Azkenik, 7. kapituluak familia-enpresari buruzkoa da.

II . titulua. Familiaren ondarearen legeko babesa, tronkalekotasuna eta Gipuzkoako baserriaren transmisioa

1. kapituluak tronkalekotasunari eta onibarrei buruzko xedapen orokor batzuk jaso dira. Ezartzen denez, tronkalekotasunak, legeak hala aginduta, bere lurralde-eremuan kokatutako ondarearen familia-izaera babesten du, eta, tronkalekotasunari dagokionez, onibarrak dira lurzoruaren gaineko jabetza eta gainerako gozamen-eskubide errealak, bai eta lurzoruari buruz, plantatzen den eta beti egiten den guztia ere. 2. kapituluak, lehentasunez eskuratzeko eta foru-saka eskuratzeko edo transmisioa deuseztatzeko tronkaleko eskubideak jasotzen dira. Azkenik, 3. kapitulua Gipuzkoako baserriaren transmisioari buruzkoa da.

III. titulua. Familia-ondarearen eta familia-protokoloen babes konbentzionala.

1. kapituluak ondarearen familia-izaera defendatzeko familia-protokoloak eta -itunak jorratzen ditu, erreskate-eskubidea, arraste-eskubidea eta laguntzeko eskubidea barne.

Erreskate-eskubidetzat hartuko da enpresaburu-familia osatzen duten pertsonetako baten eskubidea, baldin eta egoera ekonomiko jakin batean badago eta beste pertsona batzuei laguntza ekonomiko jakin bat eskatzeko konpromisoa badu, kide horren titulartasuneko familia-ondarearen zati bat saltzea saihesteko.

Arraste-eskubidearen arabera, aitortzen zaion ahaideak, edo aitortzen zaion familiak, sozietate-partaidetza edo ondare-titulartasun jakin bat duten enpresa-familiako gainerako kideei eskatu ahal izango die bere partaidetza edo partaidetzak erosleari saltzeko, baldin eta erosleak, lehen senide edo lehen familia horri, sozietate jakin baten eskaintza osoa edo jabetza-multzo oso bat egiten badio.

Laguntzeko eskubidearen arabera, hirugarren batek enpresa-familiako kideren bati sozietate-partaidetzak edo onibarrak eskaini eta erosi nahi badizkio, gainerako kideek eskubidea izango dute hirugarrenari bere partaidetzak edo onibarrak erosteko eskaintza egin eta exijitzeko, lehenengoak erosteko baldintza gisa, edo bestela, eskaintako guztien artean hainbanatuta, hasieran erosteko prest edo prest zegoenaren zenbateko baliokidea eskuratzen badu.

2. kapitulua ezkontza-itunei eta izatezko bikoteen ondarearen araubide ekonomikoa arautzeko itunei buruzko berezitasunei buruzkoa da; 3. kapitulua haustura-aurreikuspeneko itunen eta banantzea edo dibortzioa arautzeko hitzarmenen inguruko berezitasunei buruzkoa da; eta 4. kapitulua oinordetza-itunen arloko berezitasunei buruzkoa.

Amaierako xedapenak

Lehenengo sei amaierako xedapenak aldatzekoak dira. Zehazki, lege hauetakoak: 2/2006 Legea, ekainaren 30ekoa, lurzorua eta hirigintzari buruzkoa; 17/2008 Legea, abenduaren 23koa, Nekazaritza eta Elikagaigintza Politikari buruzkoa; 3/2015 Legea, ekainaren 18koa, Etxebizitzari buruzkoa; 5/2015 Legea, ekainaren 25ekoa, Euskal Zuzenbide Zibilarari buruzkoa; 8/2015 Legea, urriaren 15ekoa, Emakume Nekazarien Estatutuari buruzkoa; eta 9/2022 Legea, ekainaren 30ekoa, Etxeko Animaliak Babesteari buruzkoa. Eta zazpigarren azken xedapena araua indarrean sartzei buruzkoa da.

ESKEMA

I. TITULUA. BASERRIA ETA BESTE ESPEZIALITATE BATZUK ONDARE-ZUZENBIDEAREN ARLOAN		
1. KAPITULUA BASERRIA ETA ONDARE HIGIEZINAK		1. Artikulua. Baserrria 2. Artikulua. Finkak bereizteko, gehitzeko, elkartzeko eta zatitzeko eskubideak, eta horien mugaketa eta mugarriak jartzea 3. Artikulua. Ondasunen, ondazilegien eta beste elementu batzuen lotura- eta deslotura-eskubidea, haien izaeragatik edo xedeagatik 4. Artikulua. Aldameneko landa-finkaren lehentasunez erostea eta atzera eskuratzea, baserrria berriz batzeko 5. Artikulua. Eskubide horien lehentasuna beste eskuratze-eskubide batzuen gainetik
2. KAPITULUA FAMILIA-ETXEBIZITZAREN ERAIKUNTZA ETA BIZITZEKO ETA EHORZTEKO ESKUBIDEAK		6. Artikulua. Eraikitze, berreraikitze, landatzeko edo instalatzeko eskubidea 7. Artikulua. Familia-etxebizitza edo -bizilekua eta bertan bizitzeko eskubidea 8. Artikulua. Familia-etxebizitzan bizitzeko eskubidea 9. Artikulua. Ehorzteko eskubidea
3. KAPITULUA FINKA ETA HIGIEZINEI BURUZKO ZORTASUNAK	1. ATALA. Zortasunak eta bide-eskubideak	10. artikulua. Bide-zorra 11. artikulua. Etxaldeak ixteko eskubidea 12. artikulua. Irabazi-asmorik gabeko bide-eskubidea 13. artikulua. Basa-animalsentzako bide-zortasunak, aska edo atsedenekua
	2. ATALA. Beste legezko zortasun berezi batzuk	14. artikulua. Loraketarako zortasuna eta polinizazioa eta biodibertsitatea sustatzeko zortasuna 15. artikulua. Paisaia babesteko eta ondare kultural eta paleontologikoa babesteko zortasunak 16. artikulua. Energia berriztagarriak sortzeko, eraldatzeko edo biltegitratzeko instalazioen aldeko zortasunak
4. KAPITULUA BASERRIA USTIATZEA ETA FRUITU NATUREALEZ, INDUSTRIALEZ ETA ZIBILEZ JABETZEA		17. artikulua. Finken, higiezin eta ondasun bizigabeen jabetza eta ustiapena 18. artikulua. Animalien, landareen eta beste izaki bizidun batzuen jabetza eta ustiapena 19. artikulua. Konpainia-animalsen araubide berezia 20. artikulua. Esperimentaziorako erabiltzen diren animalia eta izaki bizidunen araubide berezia 21. artikulua. Animalia zauritu edo abandonatuen araubide berezia
5. KAPITULUA LANDA ERRENTAMENDUA ETA NEKAZARITZA USTIATZEKO BESTE MODU BATZUK	I. ATALA Landa-errentamendua	22. artikulua. Landa-errentamendua 23. artikulua. Baserriaren landa-errentamendua 24. artikulua. Baserriaren landa-errentamenduari buruzko aginduzko arauak 25. artikulua. Baserriaren errentamenduaren iraupena eta egonkortasuna 26. artikulua. Baserrria errentamendu-kontratuan atzera egitea 27. artikulua. Baserriko errentatzailearen eskubidearen ebazpena 28. artikulua. Errentatzailearen subrogazioa, baserrria besterentzen denean 29. artikulua. Errentariaren subrogazioa, berrakura eta errentamenduaren transmisioa 30. artikulua. Desgaitasuna duten errentarientzako irisgarritasun-obrak 31. artikulua. Betebeharrak ez betetzea 32. artikulua. Errentamendua azkentzea

		<p>33. artikulua. Landa-errentamenduaren fidantza</p> <p>34. artikulua. Jabetza eskuratzeko landa-errentariaren lehentasunez eskuratzeko eta atzera eskuratzeko eskubide erkidea</p>
	<p>II. ATALA</p> <p>Beste nekazaritza-ustiapen mota batzuk</p>	<p>35. artikulua. Ustiapen puntualeko itunak</p> <p>36. artikulua. Garbiketa- eta egokitzapen-ituna edo garbitzealdea</p> <p>37. artikulua. Baso-artzaintzarako itunak eta larreen baso-aprobetxamendua</p> <p>38. artikulua. Partzuergo eta ontzigintzako kontratuak</p>
<p>6. KAPITULUA</p> <p>BASERRIAREN EDO BERE ONDASUNEN ERRENTAMENDUA, NEKAZARITZAZ BESTEKO JARDUERETARAKO.</p>		<p>39. artikulua. Nekazaritza- edo etxebizitza-erabileraz besteko errentamenduak</p> <p>40. artikulua. Kontratua lagatzea eta berrakura</p> <p>41. artikulua. Errentariaren kontserbazioa, hobekuntza eta obrak</p> <p>42. artikulua. Errentariarentzako kalte-ordaina</p> <p>43. artikulua. Alokaturako finka besterentzea</p> <p>44. artikulua. Errentaria hiltzea</p> <p>45. artikulua. Zuzenbide osoko ebazpena</p> <p>46. artikulua. Lehentasunez eskuratzeko eskubidea</p> <p>47. artikulua. Nekazaritza- edo etxebizitza-erabileraz besteko errentamenduen fidantzak</p> <p>48. artikulua. Errentamendua formalizatzea</p>
<p>7. KAPITULUA</p> <p>FAMILIA-ENPRESA ETA ENPRESA-FAMILIA</p>		<p>49. artikulua. Familia-ustiapena edo -enpresa</p> <p>50. artikulua. Familia-ustiategiaren edo -enpresaren eta enpresa-familiaren pertsonifikazioa</p>
<p>II. TITULUA. FAMILIA-ONDAREAREN LEGEZKO BABESA, TRONKALEKOTASUNA ETA BASERRIAREN TRANSMISIOA GIPUZKOAN</p>		
<p>1. KAPITULUA</p> <p>Xedapen orokorrak</p>		<p>51. artikulua. Tronkalekotasuna</p> <p>52. artikulua. Onibarrak</p> <p>53. artikulua. Tronkalekotasuna jaiotzea</p> <p>54. artikulua. Tronkaleko ahaideak eta lehentasuna</p> <p>55. artikulua. Tronkalekotasuna iraungitzea</p> <p>56. artikulua. Tronkalekotasunaren lurralde-aplikazioa</p> <p>57. artikulua. Tronkalekotasunaren ondorio orokorrak</p> <p>58. artikulua. Tronkaleko eskubideak besterendu eta horiei uko egin aurreko deialdia</p>
<p>2. KAPITULUA</p> <p>Lehentasunez eskuratzeko tronkaleko eskubideak eta foru-saka</p>	<p>I. ATALA</p> <p>Lehentasunez eskuratzeko tronkaleko eskubidea</p>	<p>59. artikulua. Tronkaleko ahaideek tronkaleko ondasunak lehentasunez eskuratzeko.</p> <p>60. artikulua. Tronkaleko ondasunen errentariak lehentasunez eskuratzeko duen eskubidea</p> <p>61. artikulua. Eskubidea mugatzea, hirigintza-sailkapenaren eta erroko sozietatearen ekoizpen-helburuekiko loturaren arabera</p> <p>62. artikulua. Eskubide horien lehentasuna beste eskuratzeko-eskubide batzuen gainera</p> <p>63. artikulua. Lehentasunez eskuratzeko lehentasuna</p> <p>64. artikulua. Lehentasunez eskuratzeko tronkaleko eskubideei uko egitea</p> <p>65. artikulua. Hainbat onibar batera besterentzea</p> <p>66. artikulua. Eskubidea gauzatzeko agerraldia</p> <p>67. artikulua. Onibarraren balorazioa</p>

		68. artikulua. Lehentasunezko tronkaleko ahaideari transmisioa ematea 69. artikulua. Tronkalekoak ez diren hirugarrenei besterentzea 70. artikulua. Kooperatibei ekarpenak lehentasunez eskuratzea
	2. ATALA. Tronkaleko atzera- eskuratzea edo foru-saka	71. artikulua. Foru-saka edo transmisioaren deuseztapena 72. artikulua. Saka-eskubidea modu arruntean erabiltzea
	3. ATALA. Onibarrak lehentasunez eskuratzeko eta ateratzeko eskubideak, hipoteka, betearazpena, trukea edo sozietateari egindako ekarpenen kasuan	73. artikulua. Onibarren bahia edo hipoteka 74. artikulua. Lehentasunez eskuratzeko eta saka-eskubideak baliatzea hipoteka-betearazpenaren eta premiamendu-prozeduren kasuetan 75. artikulua. Lehentasunez eskuratzeko eskubideak eta sakak, trukaketa edo gizarteari egindako ekarpenen kasuan
3. KAPITULUA Baserriaren transmisioa Gipuzkoan		76. artikulua. Baserria dohainik transmititzea 77. artikulua. Baserria kostu bidez transmititzea 78. artikulua. Baserriaren erabilera erreserba 79. artikulua. Eskuratzaileren mantenu-betebeharra.
III. TITULUA. FAMILIA-ONDAREAREN ETA FAMILIA-PROTOKOLOEN BABES KONBENTZIONALA.		
1. KAPITULUA Familia-protokoloak eta -itunak		80. artikulua. Familia-protokoloak edo ondarearen familia-izaera defendatzeko protokoloak 81. artikulua. Familia-protokoloak eta -itunak sozietate zibilen edo merkataritza-sozietateen fundazio-eskriturara eta estatutuetara eramatea 82. artikulua. Familia-protokoloen eraginkortasuna 83. artikulua. Familia-protokoloen publizitatea 84. artikulua. Familia-protokoloen eduki posiblea 85. artikulua. Erreskate-eskubidea 86. artikulua. Arraste-eskubidea 87. artikulua. Laguntza-eskubidea 88. artikulua. Familia-taldearen egitura organikoari buruzko edo familia-erakunde perimetralak ezartzeko itunak
2. KAPITULUA Ezkontza-itunen eta izatezko bikoteen ondarearen araubide ekonomikoa arautzeko itunen arloko berezitasunak		89. artikulua. Ezkontza-itunetan sartutako familia-ondareari buruzko arauak 90. artikulua. Familia-ondareari buruzko arauak, enpresaburu-familia osatzen duten pertsonen ezkontzako ekonomia-araubideari buruzko betebeharrak aurreikusten dituztenak. 91. artikulua. Ezkontza-itunetan sartutako familia-ondareari buruzko arauen, indarraldia, ezkontzarik egiten ez bada. 92. artikulua. Ezkontza-itunetan sartutako familia-ondareari buruzko arauak aldatzea, indarraldia, jatorrizko egilesleen parte-hartzerik gabe 93. artikulua. Ezkontza-itunetan sartutako familia-ondareari buruzko arauen publizitatea 94. artikulua. Izatezko bikoteen ondarearen araubide ekonomikoa

		arautzen duen itunari aplikatzea
3. KAPITULUA Hausturak aurreikusteko itunen eta banantzea edo dibortzioa arautzeko hitzarmenen arloko berezitasunak		95. artikulua. Hausturak aurreikusteko itunetan sartutako familia-protokoloak 96. artikulua. Familia-ondarearen legezko edo hitzarmenezko babesari buruzko arauak eragindako hitzarmen arautzaileak
AZKEN XEDAPENAK		
LEHENENGO AZKEN XEDAPENA BIGARREN AZKEN XEDAPENA HIRUGARREN AZKEN XEDAPENA LAUGARREN AZKEN XEDAPENA BOSGARREN AZKEN XEDAPENA SEIGARREN AZKEN XEDAPENA ZAZPIGARREN AZKEN XEDAPENA		Lurzoruari eta hirigintzari buruzko ekainaren 30eko 2/2006 Legea aldatzea Nekazaritza eta Elikagaigintza Politikari buruzko abenduaren 23ko 17/2008 Legea aldatzea Etxebizitzari buruzko ekainaren 18ko 3/2015 Legea aldatzea Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko ekainaren 18ko 5/2015 Legea aldatzea Emakume Nekazarien Estatutuari buruzko urriaren 15eko 8/2015 Legea aldatzea Etxeko animaliei buruzko ekainaren 30eko 9/2022 Legea aldatzea Indarrean sartzea.

III.- GOGOETA OROKORRAK

Gure iritzira aurkeztu dugu “Euskal ondare-zuzenbidearen eta familia-ondarea eta -enpresa babestearen arloko berezitasunei buruzko L.A.”. Irizpen honen “II. Edukia” puntuari jaso dugun bezala, 2023ko abenduaren 18an txostena eskatu zigun dokumentuak ez du zioen azalpenik, eta xedapen-zatia baino ez du jasotzen, eta Kontseilu honek testu artikulatu horri buruz egin du txosten hau.

Kontseilu honen iritziz, kontsultatutako dokumentua **aproposa eta egokia** da, euskal foru-zuzenbideko erakundeak gizarte-errealitate berrira egokitzeko eta orain arte sakabanatuta egon diren araudiak lege-testu bakar batean biltzeko ahalegin bikoitza positibotzat jotzen baitugu.

Eta hori guztia honako gogoeta hauengatik:

1.

Euskal Zuzenbide Zibilaren arloko eskumena, Autonomia Estatutuaren 10.5 artikuluan aurreikusitakoaren eskutik, sendo errotuta egoteaz gain (zuzenbide historikoaren izaera ere badu, Konstituzioaren lehen xedapen gehigarriaren babesean), guztiz finkatuta dago, bai baserriaren transmisio-arauei dagokienez, bai tronkalekotasunari, foru-sakari edo horien lurralde-eremuari buruzko arauari dagokienez; eta ez dago inolako zalantza edo zalantza historikorik arau horiek nekazaritzako ustiatzei ez ezik, protoindustrialei ere, hala nola burdinola edo ehotzei, dagozkien jabetza-kuotei ere aplikatzeari buruz.

2.

Bi aukera zeuden familia-ondarearen defentsari buruzko arauen proiektio ezak EAEn dituen ondorioei aurre egiteko, bai eta hura kooperatiba edo merkataritza-sozietate gisa egituratu diren familia-ustiapenen eta -enpresen gainean transmisioari dagokionez ere, haien partaidetzei, ekarpenei edo akzioei ez baitaie aplikatzen onibarrentzat aurreikusitako araubidea, euskal zuzenbide zibilaren tradizioarekin eta premia bereziekin bat datorrena:

- a) “Ekintzarik ez” aukera. Horrekin topo egingo genuke Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko Legean, maiatzaren 7ko 2/2003 Legean (izatezko bikoteak arautzen dituen), ekainaren 30eko 7/2015 Legean (gurasoak banandu edo hausten diren kasuetako familia-harremanei buruzkoa), Kode zibilean, Euskadiko Kooperatibei buruzko abenduaren 20ko 11/2019 Legean, Kapital Sozietateei buruzko Legearen testu bateginean (uztailaren 2ko 1/2010 Legegintzako Errege Dekretuaren bidez onartua) eta otsailaren 9ko 171/2007 Errege Dekretuan (familia-protokoloen publikitatea arautzen duena) jasotako egungo araudia aplikatzearen alternatibarekin, familia-ondarearen defentsa eta familia-ustiatzei eta -enpresen akzio- eta enpresa-ondarearen bermea, funtsean, itunezko bideen bidez artikulatua dadin, ondare-kapitulazioen eta ondoz ondoko itunen bidez akordioak lortuz.
- b) Ondare-zuzenbideko arauen berrikuspena eta garapena aprobetxatzeko aukera, bere jardun-eremua baserriatik haratago zabaltzeko, bere eskumenen barruan.

Horrenbestez, aukera horietako bigarrenari (b) erantzuneko dion aurreproiektu bat izapidetzea erabaki da, Euskal Zuzenbide Zibilaren Batzordearen gomendioekin bat etorritik.

Hori horrela izanik, ez dago aukerarik lege espezifiko bat onartzeko, Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko ekainaren 25eko 5/2015 Legean jasotako ondare-zuzenbidearen printzipioak garatu ahal izateko, baserriaren araubide osoa eta landa-errentamendua barne. Legeak berak garapen hori deitzen du,

eta maila bereko arau baten bidez baino ezin da gauzatu.

3.

Edukiari dagokionez, Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko Legeak etapa berri eta oso garrantzitsu bat markatu zuen Euskal Autonomia Erkidegoko Lurralde Historikoei dagokien foru-zuzenbide zibilaren edo zuzenbide bereziaren bilakaera luzean, Euskal Zuzenbide Zibil bakar baterantz jotzeko aukera eman baitzuen, beti elkartu izan dituzten printzipio, tradizio eta erakunde komun garrantzitsuetan oinarrituta.

Hala ere, Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko Legearen zioen azalpenak berak honako hau zioen: “Lege honek ez du orain agortu nahi euskal foru-zuzenbide zibilaren garapen-eremu posible guztia, eta pixkanaka eremu berrietara zabalduko da, Legebiltzar honek une bakoitzeko beharrian eta gizarte-eskaeren arabera eman ditzakeen beste lege batzuen bidez”.

Garapen posible horien oinarriak ezartzeko, eta lege-aurreproiektu honen aurrekari garrantzitsu gisa, Euskal Zuzenbide Zibilaren Batzordean egindako ebaluazio-prozesu luzea nabarmendu behar da. Prozesu hori 2015-2018 aldiko euskal zuzenbide zibilaren egoera ebaluatzeko dokumentuan amaitu zen, eta lanak 2017ko abenduan hasi ziren, eta, azkenean, 2021eko ekainean onartu zen.

Egin daitezkeen garapen guztien artean, azpimarratu behar da Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko Legeak I. tituluan jasotzen dela Legeak berak, zioen azalpenean, "ondare-zuzenbidearen printzipio" batzuk deklaratzeko deitzen duena. Bertan, halaber, zenbait artikuluko sartzen dira, hala nola landa-errentamenduei buruzkoa, zeinak berariazko deialdi egiten baitituzte ondare-zuzenbideko printzipio eta erakunde horiek lege berezi batean garatzeko. Horrek, baserriaren kontzeptua legez definitzarekin batera, ondare-arauen araubide oso bat izan zitekeenaren lehen zertzeladak ere jasotzen ditu. Arau horiek, neurri handi batean, euskal baserrien tradizio sekularrari lotuta daude, eta honako berezitasun hau izan dute: etxebizitza baten okupazioa eta lanerako lurrak, oro har, erantsiak, lotzea, baina nahitaez baserrira mugatu beharrik gabe, edo tradizio horretatik aterata daitezkeen arauak beste eremu batzuetara estrapolatu ahal izatea.

Dei horien eta norabide horretan irekitzen diren aukeren berri emanez, ebaluazio-prozesu horren emaitzak jaso ziren dokumentuaren ondorio orokorren artean, 5. puntuak, bereziki, hau zioen:

5. Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko Legean jasotako ondare-zuzenbideko erakundeek garapen emankorra izan dezakete, “ondare-zuzenbideko printzipio” deitu zituenen barruan, hala nola baserria, zortasunak, etxaldeak ixteko eta irabazi-asmorik gabeko pasabideak egiteko eskubidea, edo landa-errentamenduak. Hainbat proposamen daude horretarako.

Hori dela eta, lehen eremu horretan, Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko Legearen I. titulu horretan azaletik adierazitako printzipioak ondare-lege batera ateraz, eta lege horrek berak horiei guztiei, ahal den neurrian, dei egiten dien garapena eginez, proiektu honek barneratzeko ekimena hartzen du.

Eta hori guztia, ahaztu gabe, Euskal Herrian, baserriaren mundura modu errealistan hurbilduz gero, egiaztatu behar dela gaur egun nekazaritza- edo abeltzaintza-ustiategiak, askotan, osagarri jakin batzuekin lotutako jarduera-aniztasuna dakarrela, hala nola artisautzarekin edo tokiko produktuekin egindako sukaldaritzarekin, landa-turismoarekin edo aisialdiarekin. Azken horiek nekazaritza-jarduera nagusiaren ordezkotzat bihurtzen dira askotan. Eta hori, funtsean, ez da aparteko berrikuntzarik; izan ere, tamaina mugatuko nekazaritza-ustiategiak izan dira beti, eta, une jakin batzuetan, txikiegiak izan dira

diru-sarrera osagarririk gabe irauteko. Horregatik, euskal baserriak ez da inoiz dio inoiz utzi nekazaritza-lana eta mota guztietako osagarriak bateragarri egiteari: artisau-lanak eta manufakturak, burdinola eta ehotze-lanak, zuraren mozketa eta garraioa ontziolentzat, ikazkina edo ikatz-zainaren eta ikatz-garraioaren sektorearentzat, oro har, herrialdea inguratzen zuten burdinola ugariei begira.

Azken jarduera hori, burdinolena, jarduera ekonomiko nagusi gisa gailendu zen, Bizkaiaren kasuan, familia eta baserri askorentzat, goiz-goizetik, eta Herrialde osoarentzat, hain zuzen. Izan ere, oso garrantzitsua zenez, jurisdikzio propioa zuen, arruntetik berezia (1526ko Foru Berriaren II. tituluko V. Legea), eta XIX. eta XX. mendeetan lurraldearen bereizgarri izango zen siderurgia- eta industria-jarduera indartsuaren aurrekari protoindustrialia izan zen.

Euskal Zuzenbide Zibil osoaren eta, bereziki, euskal ondare-zuzenbidearen printzipio garrantzitsuenen artean, eta askatasun zibilarekin batera, familia-jabetzari buruzko ikuskera original bat nabarmendu izan da beti, non ondarea, hein handi batean, kolektibotzat eta solidariotzat hartzen den, ez indibidualtzat soilik. Eta hor, ondarea familiaren barruan mantentzeko temak, ia obsesiboak, lege-arauetan eta negozio juridikoetan, oinordetza-erakundeetan eta inter vivos transmisioei buruzko arauetan eta ondasun jakin batzuk besterendu ahal izateko zenbait formalitate gordetzera behartzen duten legeetan du eragina. Horrela, ondareak funtzio sozial bat eta familia-taldearen sostengu eta oinarri bat bete ditu (eta betetzen ditu), eta horrek justifikatzen du familia-taldeak ekialdean jarraitzea.

Ikuskera berezi horren adibide, gaur egun Euskal Zuzenbide Zibilaren inspirazio-printzipio bihurtua, Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko Legearen 5. artikulua da baieztapena dugu:

5. artikulua - Solidaritate-printzipioa eta jabetzaren funtzio soziala.

1- Jabetzaren euskal kontzepzioa jabetzaren funtzio sozialak eta solidaritate-printzipioak modulatzeko dute.

2- Banakako jabetzaz gainera, legeek Euskal Zuzenbide Zibileko jabetza forma berezi desberdinak babestuko dituzte, hots, auzo-jabetza, familia-jabetza eta gizarte-jabetza, betiere aplikatu beharreko aldiko errealitate sozialera egokitu daitezten.

Bada, ondare-printzipio horren proiektio ezagunena edo ikonikoena, bakarra ez bada ere, ondare horrek Bizkaian eta Arabako zati batean tronkalekotasunaren instituzioaren bidez aurkitu duen lege-babesa da, nahiz eta gaur egun Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko legean oinordetza-eremuari lotuta dagoen nagusiki.

Izan ere, Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko Legeak, zioen azalpenean, “Bizkaiko zuzenbide pribatuko erakunderik bereizgarrienetakotzat” jotzen du, eta “seguruenik, XX. mendearen hasieran legelari bizkaitarrek gehien estimatzen zuten erakunderik tipikoena” dela dio.

Funtsezko erakundea eta Bizkaiko, Aramaioko eta Laudioko Zuzenbide Zibilaren printzipio gidaria izatearen ezaugarri hori, eta ondasunen gaineko jabetza-eskubidea mugatzen duen printzipioa, Euskal Autonomia Erkidegoko Justizia Auzitegi Nagusiaren (EAEJANE) 2018ko abenduaren 10eko Epaiak (Roj. STSJ PV 2641/2018) berretsi zuen, eta, Auzitegi Gorenaren (AGE) 2010-03-11ko Epaiak (Roj. STS 1721/2010) aurrez jasotako irizpide berari jarraiki, berretsi egin zuen haren garrantzia. Eta azken horrek honako hau jasotzen du: “Izan ere, nahiz eta gaur egun ezin zaion tronkalekotasunari lehen izan zuen zentzu bera eman, familiak, ekonomiak eta gizarteak ordutik izan duten aldaketa eta bilakaera ikusita, ezerk ez du eragozten ezaugarritzen jarraitzea: 1) Bizkaiko Zuzenbide Zibilaren printzipio gidari gisa, zeinaren funtzio sozial bereizgarria familiaren elkartasuna babestea baita; 2) eta, ondorioz,

funtzio hori betetzea posible izan dadin, onibarren gaineko jabetza-eskubidearen eduki arrunta eta normala mugatzen eta taxutzen duen printzipio gisa “.

Tronkaleko ondasunen familia-jabetza hori funtsezko zutabetzat jotzen da familia kontserbatu eta mantentzeko, gaur egungo gizartearen oinarriko erakunde gisa, eta babes-sistema bat ezartzen du tronkaleko familiaren barruan tronkaleko ondasunak kontserbatu, erabili, gozatu, mantendu eta transmititzeko, eta haren hartzaile legitimoen eskubideak bermatzen ditu, ondasunaren titularrari muga zehatz batzuk ezarriz besterentze-egintza jakin batzuetan xedapen-ahalmenei.

Hala eta guztiz ere, aspalditik dago adostasun ia orokortua, bai doktrina zientifikoan, bai legegilearen adierazpenetan bertan islatuta, Legebiltzarrak onartutako legeen zioen azalpenetan islatuta; alegia, erakunde horrek, bizirauteko, berrikuntza garrantzitsu bat behar duela, gure ondare-zuzenbidearen erdigunean eta sortu zen funtzio sozialaren bidean jarriko duena. Izan ere, Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko Legearen zioen azalpenak berak, figurari eustearen alde egin ondoren, honako hau baieztatzen du: *“egungo gizartearen bilakaera ez da batere mesedegarria horrelako erakundeentzat”,* eta onartzen du, *“nahiz eta Bizkaian sustraituta egoteak hori mantentzea gomendatzen duen”,* hala ere, beharrezkotzat jotzen duela *“zentzu batean, haren aplikazioak leuntzea, gehiegizkoak izan baitaitezke”* erakundea egungo bizitzaren eskakizunetara egokitzeko.

Antzeko zentzuan, Euskal Zuzenbide Zibilaren Batzordean egindako ebaluazio-prozesu horren emaitzak jaso ziren dokumentuaren ondorio orokorren artean, 6. puntuak, bereziki, honela zioen:

"6. Euskal Zuzenbide Zibilaren Batzordeak aztertu eta galdetu beharko dio bere buruari ea oraindik ere zentzu soziala duen, baita zentzu juridikoa ere, tronkalekotasunaren erakundeak, XXI. mendeko egungo gizartearen, familiaren eta enpresaren ondarea, indibiduala edo kolektiboa, babesteko. Familia-ondarea, haren batasuna eta familia tradizionalen jarraitzea babestea, egonkortasunari eta mantentzeari laguntzeko, euskal biztanlerian guztiz errotuta dagoen sistema juridiko baten printzipio, balio eta bereizgarria izan da, eta ohituretan, errituetan eta mitoetan agertu da, baita jarduera ekonomiko, komertzial eta profesionalen ere, gaur egunera arte. Gaur egun, erakunde hori osatzen duten elementuek, haren egiturak, mekanismoek eta antolamenduak bilakaera izan dute, eta gizarte-errotzea zalantzan dago, eta beharrezkoa da haren etorkizun hurbilari buruzko azterketa lasaia egitea.

Ildo horretan, familia-enpresak, gizarte-ekonomiak eta ustiapen profesionalak, gaur egun euskal ehun ekonomikoaren zati garrantzitsu bat osatzen dutenek, lidergo eta enpresa-ekimen handia dutenek, laguntza juridikoa aurki dezakete tronkalekotasunaren erakundeak garatutako printzipio eta balioetan, titulartasunak eratzeko, mantentzeko eta transmititzeko, beren jardueran benetan bideragarri eta eraginkor izan daitezten ”.

Eta, ikuspegi horretatik, gogoan izan behar dugu, historikoki, foru-eskubideak landa-eremuan sortu baziren ere, horrek ez duela eragotzi bertako erakundeen bilakaera eta errealitate sozial eta kultural modernora duten proiektzioa. Bai proiektuaren xede zen jardueraren xedeari dagokionez (nekazaritza baino ez zen, eta jarduera protoindustrialak ere hartzen zituen), bai haren egitura juridikoari edo jabetzari dagokionez (ez bakarrik titulartasun indibidualei zegokienez, baita kolektiboei ere), bitarteko pertsona juridikoen prestakuntza barne hartu arte. Pertsona fisiko indibidualak dira pertsona juridiko horien titularrak, zeharka eta partzialki soilik. Egia esan, burdinolak eta errotak, XVI. mendeko industriak ziren aldetik, garai hartan jada indibisoan edo parizionatuta zegoen jabetza bat betetzen zuten, eta horiei, zalantzarik gabe, erabat aplikatzekoak ziren tronkalekotasunari buruzko arauak eta

gainerako foru-zuzenbide zibila, Foruak berariaz adierazten duen bezala. Parekotasun edo konpainia horiek, Euskal Autonomia Erkidegoan bizi diren pertsonen ondasunak bahitzen edo konprometitzen dituzten lehen protoindustrietatik, eboluzionatzen doaz, parekotasunetatik edo titulartasun zatiezinetik (nahiz eta pertsona fisikoen esku dagoen jabetza zuzenetik deskonektatu gabe egon) jabetza zatiezina titular eta pertsona juridiko gisa kontzeptualizatzeraino, eta horrek Konpainia definizioa dakar. Hau da, foru-zuzenbidea (eta tronkalekotasuna), foru-araubidea azkenean indargabetu aurretik ere, enpresa-ikuskerara moderno baterantz bilakatu zen, eta horri aplikatu zitzaion.

Hori dela eta, foru-araubide hori Euskal Zuzenbide Zibilaren arabera eguneratzeari begira, guztiz defendagarria da euskal erakundeen eta horien ondare-arauen bilakaeraren arteko lotura, bai hasieran parekidetasunetan banatutako negozioei aplikatuta, bai gaur egun zuzenbide zibilean ondare hori osatzen duten ondasunen oinordetza edo inter vivos transmititzeari buruz onar litezkeen arauekin, betiere familia-ondarea babestearen ikuspegitik.

Era berean, kontuan hartu behar da gaur egun, eta gero eta maizago, pertsona juridikoen esku daudela, formalki, Foruko arauak hasiera batean bermatu nahi zituzten ekoizpen-bideak, familia-ondarearen barruan iraungo zutela bermatzeko.

Hala ere, legeak zuzenbide zibilaren ikuspegi eskusibotik baino ez du jardun behar, merkataritza-zuzenbidearen eremuan sartu gabe.

Laburbilduz, lege-aurreproiektu honen asmoa da Euskal Zuzenbide Zibilari buruzko Legearen I. titulua (12.etik 16.era bitarteko artikulua) ordezkatzea eta zati batean garatzea, eta, era berean, Bizkaiko tronkalekotasunaren erregulazioaren zati handi bat (berezi, foru-saka, inter vivos eman behar baita) eta Gipuzkoako baserriaren eskubidearen erregulazioa (bizien arteko salerosketetan aplikagarria den heinean) integratzea, modu sistematikoan ondare-egoitzan birkokatze, eta ez hertsiki oinordetzan, eta ondare-zuzenbideko printzipiotzat hartze, ondasun jakin batzuen transmititzeari oro har aplikagarri baitzaizkio, testamentua egiteko gaitasunari muga huts gisa hartu beharrean. Eta hori agerikoa zen Euskal Herriko Foru Zuzenbide Zibilari buruzko uztailaren 1eko 3/1992 Legean, eta tronkalekotasunaren proiektzioan inplizitua dago, foru-sakan gauzatzen den bizien arteko kontratuen gainean; izan ere, bistan denez, inter vivos aplikatzekoak diren xedapenak ez dira oinordetza-arauek, mortis causa aplikagarriak.

IV.- GOGOETA BEREZIAK

4. artikulua. Aldameneko landa-finkaren lehentasunez erostea eta atzera eskuratzea, baserria berriz batzeko

5. atalak hala dio:

“5. Eskubide hori baliatzeko aukera aurreikusi ahal izango da, baldin eta, besterentzearen aurreko urtean, onuradun guztiek baliozkotasunez uko egin badiote beren eskubideari, edo, gutxienez, finka edo baserriaren zati bat besterendu baino hilabete lehenago, ohartarazi bada eskubidearen onuradunei zuzeneko notario-jakinazpenaren bidez saldu zaiela eskubidea, eta, epe horretan, onuradun izan daitezkeenek ez badiote jakinarazi notarioari (horren fedearen arabera formalizatu nahi da besterentzea) eskubide hori erabiltzeko asmoa.

Jakinazpenak, baliozkoa izateko, adierazi beharko ditu transmisioa egin nahi duenaren inguruabarrak, besterendu beharreko finkarenak, eskuratze-titulua, katastro-balioa, jasota badago, eta besterentzea zein notarioren fedepaan formalizatu nahi den, bai eta erregistroko

identifikazio-datuak ere, finkak halakorik badu “.

Alde batetik, gure ustez, hilabeteko epea urria izan daiteke onuradunen kopurua eta kasuistika kontuan hartuta, babestu nahi den balioa kontuan hartuta.

Bestalde, deigarria egiten zaigu jakinarazpenak baliozkoa izateko jaso behar dituen inguruabarrak adierazten dituen bigarren paragrafoan transmisioaren prezioa ez aipatzea. Gure ustez, funtsezko datua da eskubidea gauzatzeko, eta, beraz, sartu egin beharko litzateke.

6. artikulua. Eraikitze, berreraikitze, landatzeko edo instalatzeko eskubidea

1. atalak hala dio:

1. Edozein jabe egin edo eraiki ditzake, bere lursailean, etxaldean edo orubean, komeni zaizkion etxeak, obrak eta landaketak, eta komeni zaion moduan, betiere, lekuan bertan pisatzen dituzten kargak eta zortasunak alde batera utzi gabe, eta hirigintzari buruzko legeek edo berariazko debeku edo betebeharrak ezartzen dituzten beste batzuek horretarako ezartzen dituzten mugei kalterik egin gabe.

Interesgarria da lurralde-antolamenduari buruzko araudiak sartzea, artikuluan aurreikusitako eragin nabarmena izan baitezakete eraikuntzan eta abarretan. Honela geratuko litzateke testua:

“1. Edozein jabe egin edo eraiki ditzake, bere lursailean, etxaldean edo orubean, komeni zaizkion etxeak, obrak eta landaketak, eta komeni zaion moduan, betiere, lekuan bertan pisatzen dituzten kargak eta zortasunak alde batera utzi gabe, eta hirigintzari edo lurralde-antolamenduari buruzko legeek edo berariazko debeku edo betebeharrak ezartzen dituzten beste batzuek horretarako ezartzen dituzten mugei kalterik egin gabe.

10. artikulua. Bide-zorra

3. paragrafoan honako hau jasotzen da: *“lur nagusiaren jabeak ahalmena du, halaber, hobeto erabiltzeko komenigarritzat jotzen dituen eta zortasuneko lurren ustiapenari kalterik egiten ez dioten obrak bere kontura egiteko, eta alde zurretik jabeari jakinarazten zaio”.*

Faltan botatzen dugu eskubide hori erabiltzeko moduari buruzko arauketa zehatzagoa (epea, lursail zerbitzariaren jabeak alegazioak egiteko aukera, egin beharreko obra, komunikatzeko modua...).

16. artikulua. Energia berriztagarriak sortzeko, eraldatzeko edo biltegitratzeko instalazioen aldeko zortasunak

1. paragrafoko bigarren atalean honako hau adierazten da:

“Premia hori egiaztatutzat joko da honako hauetako edozeinetan adierazten bada:

- a) eragiten dioten lurralde-antolamenduko edo hirigintza-plangintzako tresnei dagokien jasagarritasun energetikoaren azterketan jasotako energia berriztagarrien ezarpenaren ebaluazioan,*
- b) eraikina berritu aurreko energia-auditoretzan,*
- c) energia-jarduketako planetan,*

d) *energia eta klima planetan edo*

e) *autokontsumorako sistemak instalatzeko azterlanetan* “.

Kontseilu honen iritziz, komenigarria dirudi azterlanak, ebaluazioak edo planak daudela egiaztatzeaz gain, administrazio-onarpenak eta -baimenak izatea; izan ere, azkenean halakorik ez badago, ez du zentzurik zortasunik ezartzeak.

Horregatik, lehenengo apartatu horren amaieran paragrafo hau gehitzea proposatzen da:

***Zortasuna egikaritu ahal izango da, baldin eta energia berriztagarrien instalazio horiek eraikitzeo aldez aurretik baimenak eta baimenak baditu* “.**

26. artikulua. Baserria errentamendu-kontratuan atzera egitea

Errentariak atzera egin arren, familia-etxean bizitzeko eskubidea duten pertsonen errentamenduan jarraitzeari buruzkoa da 2. paragrafoa, eta honako hau aipatzen du:

“2. Hala ere, errentariak adierazten badu ez duela kontratua berritu nahi edo kontratua bertan behera utzi nahi duela, errentariarekin bizi diren eta familia-etxean bizitzeko eskubidea duten pertsonen baimenik gabe, errentamenduak pertsona horien mesedetan jarraitu ahal izango du, errentariak atzera egin duela jakiten duenetik hamabost eguneko epean hala adierazten badio errentatzaileari, eta errentamenduarekin jarraitu nahi duela adierazten duenak, kontratua iraungi arte, dagokion errenta ordaindu beharko du, ordainduta ez badago, eta sortzen den hilabete bakoitzean “.

Hau da, adierazi da horiek kontratua iraungi arte jarraitu ahal izango dutela dagokion errenta ordainduta, eta *“ordainduta ez balego”* gehitu da. Gure ustez, agian adierazi beharko litzateke zer gertatzen den kasu horretan, errentariak horien aurrean itzultzeko eskubidea duen ala ez errenta gisa ordaindutako zenbatekoa itzultzeko eskatzeko.

40. artikulua. Kontratua lagatzea eta berrakura

4. puntuak ezartzen duenez, *“lagapena eta berrakura modu frogagarrian jakinarazi beharko zaizkio errentatzaileari, horiek hitzartu eta hilabeteko epean”*.

Deigarria egiten zaigu lagapena jakinarazteko betebeharra jasotzea edo ondoren berrakura egitea; zentzuzkoagoa dirudi jakinarazpena formalizatu aurretik egitea.

31. artikulua. Betebeharrak ez betetzea, 43. Alokaturako finka besterentzea eta 45. Zuzenbide osoko ebazpena eta

Gure ustez, akatsak ikusten daude 31.3.a), 43. eta 45.2.a) artikuluetan, errentaria dioenean errentatzailea esan beharko luke.

V.- ONDORIOA

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordeak egokitzat jo du *“Euskal ondare-zuzenbidearen eta familia-ondarea eta -enpresa babestearen arloko berezitasunei buruzko L.A.”* izapidetzea, kontsulta-organo honek egindako gogoetekin.

Bilbon, 2024ko urtarrilaren 29n

OE Presidentea

Javier Muñecas Herreras

Idazkari Nagusia

Izaskun Astondoa Sarria